

JOAN FRANCESC MIRA. **Purgatori.**

Premi Sant Jordi 2002, *Barcelona: Edicions Proa, 2003, 290 p., 16, 90 €*

Una de les condicions perquè una novel·la rutlli, i que es compleixi no és garantia de res però alhora és irrenunciable, és que el ritme de la prosa funcioni. No hi ha un ritme únic, òbviament com no hi ha un estil únic, però sí que cada combinació d'argument, atmosfera i personatges en demana un, i el de *Purgatori* no és sinó el que havia de ser. El del «remuntar lentament els graons del purgatori», en paraules de Salvador Donat, alter ego d'un Joan Francesc Mira que reverbera en l'ideal de vida contemplativa del seu protagonista els reflexos de la seva manera d'entendre l'escriptura.

Fa quinze anys Mira ja va fer de la decrepitud de València un paisatge èpic a *Els treballs perduts*, herculi monument a la desídia i la ignorància pròpies del país i etapa obligada de la literatura catalana del XX. Ara, aquell patètic quixot urbà s'ha transformat en metge de poble anacrònic («segurament l'únic membre d'aquest ofici que no ha tingut per objectiu primordial fer-se ric») per deixar-se dur de la maneta d'un Virgili en forma de negre de Guinea que fa versos i es diu igual que la glòria de les lletres locals, Teodor Llorens. Més enllà, doncs, del deute que Mira tenia adquirit amb la *Divina comèdia* d'ençà

que va tenir el coratge de traduir-la, ara fa tres anys, *El purgatori* acreix la dimensió mítica del territori particular de l'autor, un dels poquíssims (amb Moncada, sobretot) pels quals val la pena de llegir obra nova en català.

Construït emocionalment com unes exèquies per la història recent del País Valencià, el llibre s'inscriu en la llarga tradició del rèquiem (no en va l'escena final té lloc al cementiri de València, mort i resurrecció per en Salvador) que sovint ha trobat en la literatura l'espai propici al plany terapèutic. Salvador Donat, i el cognom tradicional d'orfe no és cap casualitat, contempla amb ulls estupefactes un món del qual s'ha autoexpulsat abans no l'expulsés a ell: el paisatge

d'horta devastat per l'especulació immobiliària, la ciutat medieval entregada al mal gust contemporani, la llengua agonitzant, els costums autòctons substituïts pels foranis...

Però la mirada d'aquest Ulisses modern, i aquí rau el segon valor fonamental del llibre, no és la del presumptuós que rebenta per sistema allò que no li quadra sinó, molt més valuosa, la de l'escèptic, un escèptic tan desesperançat que comença per dubtar d'ell mateix. La veu de Salvador Donat és un vacil·lar perpe-

tu, un reflexionar linealment endavant i endarrera esquixat de dubtes (probablement és l'única novel·la del món amb més conjuncions adversatives que no pas copulatives), que reclama del lector no tan sols una atenció quasi monacal sinó l'atenuació dels batecs del cor per acomodar-los al ritme que proposa. Mentre espera que el germà triomfador es mori per acabar d'una vegada amb els molestos lligams terrens (i aquí la metàfora és òbvia), el narrador es deixa meravellar per insignificant anècdotes mundanes com a mecanisme que ha d'activar els ressorts més íntims del lector: un gos esclafat per un cotxe de joves discotequers, una heroïnòmana que canta òpera o una visita a El Corte Inglés es transformen, mitjançant llarguissims paràgrafs de respiració compassada, en observatoris de l'absurd, en visions de nosaltres mateixos tan sorprenents com probablement li devien semblar al Dant quan Virgili li mostrava tota la simplicitat de la seva saviesa. De les converses reals o imaginàries que el protagonista manté amb tots aquests fets en surten els

moments àlgids de la novel·la, com ara quan els epítets que un mossèn desganat de barri burgès adreça a l'empresari d'èxit queden contrapuntats per la tirallonga de pecats que feien del difunt un ésser molt més humà. Escenes com aquesta, o com la del lletraferit addicte al bingo que no acaba mai la seva obra magna, legitimarien la idea d'acostar el llibre al gènere de la paròdia, a la manera del *Tristram Shandy*, si no fos que observar la pròpia crisi moral amb els ulls del sarcasme acaba menant molt més a prop de la tragèdia. La societat contemporània és el regne de l'individualisme, el Dant ascendeix els graons del purgatori dalt d'una Harley i un Virgili amb Mercedes mostra que l'únic que sap la història dels pares de la pàtria és un africà... No sé si el terme de monòleg interior encara es fa servir o ja ha caigut en desús, però si valgués a Joan Francesc Mira caldria concedir-li immediatament el premi a l'oratória.

Pau Vidal
escriptor